

SANDU FRUNZĂ

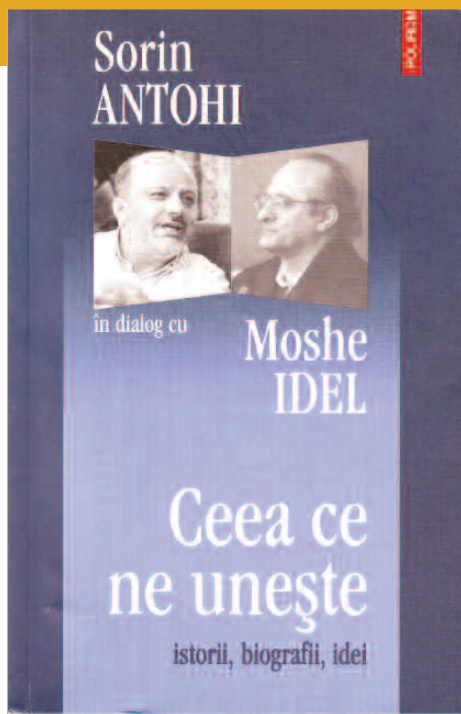
**Ceea ce ne unește:
istorii, biografii, idei. Sorin
Antohei în dialog cu Moshe
Idel**

**Those things that bind
us: histories, biographies,
ideas. Sorin Antohi in dia-
logue with Moshe Idel**

Ed. Polirom, Iași, 2006

Cu Moshe Idel intrăm în lumea fascinantă a gândirii iudaice, a filosofiei și a regândirii misticii evreiești. În același timp, ajungem la întrezărirea unei lumi românești pe care nu o mai percepem decât sub forma mitologiilor personale sau comunitare și a textelor care evocă punctual și literar lumi ce aparțin unei utopii plasate într-un trecut pe care îl percepem ca pe ceva aparținând unui *illo tempore*, în ciuda faptului că este, de fapt, trecutul bunicilor noștri. Filosofie, mistică, literatură, arte plastice, muzică și tot ceea ce poate fi pus sub semnul creației spirituale sînt părți ale unui întreg ce se reconstruiește continuu ca univers al unei personalități unice cum este cea a lui Moshe Idel.

Este greu să elogiez o asemenea personalitate fără să dai semne de idolatrie. Ori, trebuie să ne ferim de așa ceva deoarece este știut că de la idolatrie pînă la ridicol nu este decât un pas. Cu atît mai dificil devine un asemenea demers din momentul în care îl întâlnești personal pe Moshe Idel. O astfel de întâlnire te copleșește în primul rînd prin umanitatea și simplitatea debordantă afișate de gînditor. Mai apoi, totul se transformă într-un spectacol în care Moshe Idel se mișcă cu o uluitoare lejeritate în orice cîmp al ideilor este explorat în dialog. De fiecare dată el poate să aducă un element de noutate, un gînd nedus încă pînă la capăt sau o sursă

Sandu Frunză

Associate Professor, Ph.D.
Department of Systematic
Philosophy Babeș-Bolyai University,
Cluj, Romania

Author of the books:

Filosofie și Iudaism (2006)
Fundamentalismul religios și noul
conflict al ideologiilor (2003),
Experiența religioasă în gîndirea lui
Dumitru Stăniloae (2001) Iubirea și
transcendența (1999), O antropolo-
gie mistică (1996) He is also the edi-
tor of: Education and Cultural
Diversity (co-editor, 2006), The
Challenges of Multiculturalism in
Central and Eastern Europe, (co-edi-
tor, 2005) Pași spre integrare. Religie
și drepturile omului în România
(2004), Filosofie și religie (2001)
E-mail: sfrunza@yahoo.com

Key words:

Dialogues, biography, Jewish
thought, Moshe Idel, Sorin Antohi,
Mircea Eliade

bibliografică în aparență obscură, dar care în economia discursului devine centrală și decisivă. Mai mult decît atît, un dialog cu Moshe Idel te supune unui exercițiu de gîndire în care ideile tale capătă contururi pe care nu le puteai întrezări înaintea acestui efort hermeneutic de adaptare la logica interioară a propriului tău mod de a gîndi.

O încercare de a surprinde cîteva aspecte ale acestei personalității complexe ne este oferită de Editura Polirom prin cartea de dialoguri cu Moshe Idel realizată de Sorin Antohi, la rîndul său o personalitate culturală complexă. În acest moment nu mai este trendy să spui ceva pozitiv despre Sorin Antohi, datorită unor accidente majore ale biografiei sale pentru care nu este cazul să i se găsească scuze și în care este greu să îl vedem jucînd rolul de victimă. Cu toate acestea, e de remarcat știința intrării în dialog pe care Antohi o stăpînește cu multă dibăcie, dublată de arta dialogului care ține de modul natural de a fi al lui Moshe Idel. Miza cărții fiind familiarizarea cititorilor cu personalitatea lui Moshe Idel și cu modul său de gîndire, Sorin Antohi știe foarte bine să își pună în valoare interlocutorul, să stea în penumbră și să intervină doar pentru a nuanța și pentru a muta discuția exact pe palierul care îi permite partenerului de dialog să se exprime cel mai bine.

Dialogul, desfășurat în cadrul ospitalier al Central European University de la Budapesta, urmărește traseul biografic al lui Moshe Idel, de la anii copilăriei cu atmosfera românească de la Tîrgu Neamț, cu emigrarea în Israel în 1963, cu cariera didactică și cea de cercetător al cabalei, pînă la contextul contemporan al activității lui Moshe Idel, care ne apare ca un gînditor care nu mai aparține nici României, nici Israelului, ci spiritului european capabil să fecundeze ideile oricărui spațiu cultural.

Două personaje însoțesc o parte semnificativă a biografiei spirituale prezentate în paginile acestei cărți de dialoguri: Ioan Petru Culianu și Mircea Eliade. O empatie totală și o regăsire de sine comună caracterizează fraternitatea lui Moshe Idel cu Ioan Petru Culianu. Lucrurile par simple în acest caz deoarece totul pare să se desfășoare sub semnul unor afinități care depășesc deopotrivă raționalul și iraționalul. Mult mai complicate sînt lucrurile în ceea ce îl privește pe Mircea Eliade. Acesta este mai degrabă utilizat ca un instrument intelectual care îi prilejuiește autorului o întîlnire cu universul unor idei majore în cercetarea religiilor, dar mai ales cu contextul cultural al României interbelice.

Moshe Idel nu uită nici un moment trecutul legionar al lui Eliade, dar nu face un obiect de cercetare din această temă considerînd că gînditori precum Leon Volovici și alții au lămurit în mod convingător acest lucru. Însă, după mai mult de 15 ani de studiu al operei lui Eliade și al receptărilor majore ale acesteia, Moshe Idel nu poate accepta improvizatiile pe care unii autori le publică cu privire la substratul ideologic al operei lui Eliade.

Moshe Idel este unul dintre puținii profesori din Israel care propun opera lui Eliade ca bibliografie pentru studenții lor. O dată ce problemele ideologice au fost clarificate, opera lui Eliade rămîne una de referință în cercetarea fenomenului religios, în ciuda faptului că Idel constată că analizele privitoare la iudaism sînt fie bazate pe surse neconvingătoare, fie sînt limitate în înțelegerea complexității fenomenelor. Mai trebuie subliniat că nu atît Eliade ca cercetător al religiilor este important pentru Idel, ci mai degrabă faptul că pornind de la opera acestuia ajunge să descopere un context cultural, cel al perioadei românești interbelice, și imediat după aceea, în care exista o nebanuită efervescență spirituală evreiască. Eliade este o parte, care treptat devine tot mai puțin importantă, a unui univers în care Benjamin Fundoianu, Ion Călugăru sau Ury Benador devin personaje principale ale unei istorii a evreilor români ca cetățeni și oameni de cultură români. Eliade devine în acest context „un fel de probă-martor, un termen de com-

parație” în înțelegerea unei lumi care nu este îndeajuns cunoscută și care așteaptă să fie cercetată.

O parte mai puțin cunoscută și explorată cultural este cea legată de locul de obârșie a lui Moshe Idel, Țîrgu Neamț, care face parte dintr-un ținut privilegiat, care a dat naștere mai multor figuri marcante ale culturii române. Ținutul din care face parte acest târg a fost perceput în geografia simbolică a mentalității magice și mistice a oamenilor locului de altă dată drept Ierusalimul României.

Ca episod biografic, dar și ca fenomen cultural mi se par importante cele câteva elemente orientative privind polemica iscată de apariția primei cărți a lui Moshe Idel, carte ce marchează despărțirea de Scholem și de maniera de interpretare impusă de acesta în studiile iudaice și mai ales în studiul misticiei evreiești.

Un alt element semnificativ mi se pare faptul că Moshe Idel a participat ca militar activ în situațiile de război ale Israelului. Poate părea pitoresc pentru noi, dar e o realitate ce ține de tragedia continuă pe care tînărul stat evreiesc o trăiește în condițiile foarte complexe ale necesității de conviețuire și de stabilire a raporturilor de forță și a regulilor privind neatingerea libertății și demnității celuiilalt.

Editura Polirom ne propune, astfel, încă una dintre cărțile pasionante, care îți mențin viu interesul de la început pînă la sfîrșit. Este o carte care poate fi oricînd amendată și completată cu alte istorisiri și mărturisiri, dar în același timp este surprinzătoare prin farmecul personalității pe care o dezvăluie și prin filosofia de viață asumată ca mod de a fi de către Moshe Idel.